

WWW.ISNCC.ORG

Mezinárodní společnost sester v onkologické péči
(International Society of Nurses in Cancer Care, ISNCC)
WWW.ISNCC.ORG

Název stanoviska: Stanovisko ISNCC k užívání tabáku

Datum vypracování: květen 2014

Datum schválení představenstvem: červenec 2014

Cíl:

Kontrola tabáku má být nedílnou součástí zdravotní péče.

Situace

Užívání tabáku a expozice tabákovému kouři jsou známé lidské karcinogeny, které přispívají k celosvětové epidemii a obecně k ohrožení zdraví. Tabák je ve světovém měřítku i nadále hlavní příčinou úmrtí a onemocnění, jimž lze předcházet. Vedle dalších chronických a akutních onemocnění je s užíváním tabáku kauzálně spojena i více než desítka různých druhů rakovinyⁱⁱ a v souvislosti s kouřením tabáku dochází každoročně k šesti milionům úmrtí. Pokud bude tento trend pokračovat, zemře do roku 2030 v souvislosti s užíváním tabáku každoročně více než 8 milionů lidí, z toho 80 % v rozvojových zemích.¹ Kontrola tabáku by mohla vést k prevenci vzniku těchto onemocnění, postižení a úmrtí předcházením vzniku nově závislých, léčbou závislosti na tabáku a ochranou před expozicí pasivnímu kouření.

Zdravotní sestry se mohou účinně zapojit na základě vědeckých důkazů a významně tak snižovat užívání tabáku, a to i u pacientů, u kterých již byla diagnostikována rakovina. Přestane-li pacient kouřit poté, co je mu diagnostikována rakovina, zlepšuje se prognóza, výsledky léčby a snižuje se riziko sekundárního onemocnění a úmrtí. S užíváním tabáku je kauzálně spojena více než desítka různých druhů nádorů.²

Základem řešení tohoto problému je zapojení zdravotních sester do komunitní činnosti, pomoc pacientům s odvykáním kouření, podpora prostředí bez tabákového kouře, denormalizace užívání tabáku a podpora účinné kontroly tabáku.^{iv} Zdravotní sestry spolu s ostatními pracovníky ve zdravotnictví musí být v čele tohoto procesu.^v

S cílem bojovat proti tabákové epidemii iniciovala Světová zdravotnická organizace první mezinárodní, právně závaznou smlouvu zaměřenou na problém veřejného zdraví – Rámcovou úmluvu WHO o kontrole tabáku (FCTC).^{vi} Tato smlouva požaduje zavedení celé řady politických opatření, která prokazatelně snižují užívání tabáku a jeho dopad na populaci. Tento přístup podporují zdravotní sestry na celém světě; je však zapotřebí ještě většího úsilí.

Pacienti, kteří kouří, jsou často nespravedlivě obviňováni nebo se sami obviňují za to, že si přivodili své onkologické onemocnění užíváním tabáku. Ale většina kuřáků se stala závislými na nikotinu v době svého dospívání nebo mládí vinou průmyslu, který vynakládá miliardy dolarů na podporu výrobku, který - pokud se používá k tomu účelu, k němuž byl vyroben - zabije až 50 % svých uživatelů. Zdravotní sestry se musí aktivně zapojit do úsilí ke snížení tohoto stigma. Závislost na tabáku je chronický recidivující stav, který vyžaduje dlouhodobou léčbu.² Tabákový průmysl veřejnosti prokazatelně zatajoval důkazy, mařil vědecký výzkum a mátl odborníky^{1,2} a objevují se výzvy, aby profesní organizace a akademická centra odmítala financování výzkumu nebo služeb tabákovým průmyslem.

V uplynulém desetiletí došlo zejména v zemích s vyššími příjmy k nárůstu marketingu a dostupnosti elektronických zařízení pro dodání nikotinu (ENDS), známých také jako elektronické cigarety, elektronické vodní dýmky apod. Postupně dochází k vytváření regulačních rámců pro tyto nové produkty, nejsou však k dispozici žádné údaje, které by podporovaly bezpečnost těchto produktů nebo jejich účinnost jako doplňku léčby závislosti na tabáku. WHO doporučila spotřebitelům, aby tyto produkty nepoužívali, dokud tyto údaje nebudou k dispozici.^{vii} Odborná činnost v oblasti kontroly tabáku a léčby závislosti na tabáku vedená zdravotními sestrami může

významně přispět k rozvoji účinných opatření, týkajících se všech kuřáků, včetně těch, jimž bylo diagnostikováno onkologické onemocnění.² Stále je však zapotřebí dalšího úsilí a podpory vědeckého výzkumu v této oblasti. Svá stanoviska ve vztahu k tabáku, kouření a zdraví vyjádřilo nebo přijalo mnoho zdravotnických organizací. Mezi tyto organizace patří: Světová zdravotnická organizace (WHO), Společnost onkologických sester v USA (Oncology Nursing Society, ONS), Royal College of Nursing v UK a Mezinárodní rada sester (International Council of Nurses, ICN). Všechna tato stanoviska doporučují kontrolu užívání tabáku a podporují opatření proti kouření.

Stanovisko

Mezinárodní společnost sester v onkologické péči (ISNCC) se domnívá, že prevence užívání tabáku, prevence expozice pasivnímu kouření, hodnocení závislosti na nikotinu a podpora při odvykání kouření jsou cennými nástroji zdravotních sester s cílem snížit zdravotní problémy související s tabákem. Dále se ISNCC zavázala maximalizovat potenciál zdravotních sester jakožto největší profesní zdravotnické skupiny omezováním užívání tabáku dospělými a mládeží, podporou odvykání kouření, chráněním všech osob před expozicí pasivnímu kouření a zvyšováním přístupu ke službám v oblasti prevence a léčby závislosti na tabáku. Kromě prevence užívání tabáku za účelem snížení rizika rakoviny jsou zapotřebí i intervence u již onkologicky nemocných kuřáků a těch, kdo nádorové onemocnění překonali – také ti jsou vystaveni zvýšenému riziku nežádoucích účinků léčby, sekundárním nádorům způsobeným kouřením, zvýšenému riziku úmrtí, snížené šanci na přežití a snížené kvalitě života. Dalším benefitem této sesterské aktivity může být i snížení počtu kuřáků v rodinách pacientů, u nichž sestry intervenovaly.

Doporučení ISNCC:

1. Zdravotní sestry a ošetřovatelé musí mít kompletní znalosti o účincích tabákových výrobků.
 - a) Učební osnovy by měly obsahovat informace o zdravotních dopadech užívání tabáku a expozici pasivnímu kouření, o prevenci užívání tabáku a o vědecky podložených strategiích pro léčbu závislosti na tabáku v klinické praxi, aby bylo zajištěno, že všechny sestry budou mít odborné znalosti v oblasti kontroly tabáku a intervencí při odvykání kouření založených na vědeckých důkazech.
 - b) Zdravotní sestry v praxi by měly mít příležitosti k dalšímu odbornému vzdělání v kontrole tabáku a na důkazech založených intervencích při odvykání kouření.
 - c) Kontrola tabáku má být součástí odborných vzdělávacích programů pro zdravotní sestry.
 - d) V rámci plánů ošetřovatelské péče musí být stanoveny a zformulovány benefity odvykání kouření ve všech klinických souvislostech (např. pohlaví, věk, typ nemoci).
2. Zdravotní sestry musí podporovat implementaci Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku.
3. Zdravotní sestry musí být připraveny vykonávat vedoucí úlohu v oblasti kontroly tabáku na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni včetně účasti na Světovém dni bez tabáku WHO (31. května každého roku).
4. Zdravotní sestry se musí aktivně podílet na iniciaci a podpoře místní, národní a mezinárodní politiky a právních předpisů v oblasti kontroly tabáku.

5. Zdravotní sestry musí zajistit, aby hodnocení, dokumentace a léčba závislosti na tabáku byla očekávanou součástí péče ve všech programech a protokolech nemocničních a ambulantních postupů onkologické léčby, včetně řešení stigmatu, jemuž čelí mnoho pacientů postižených nádorovým onemocněním v důsledku kouření, s důrazem na benefity odvykání kouření v souvislosti s onkologickou diagnózou.

6. Zdravotní sestry musí být připraveny hovořit s pacienty a jejich rodinami o expozici pasivnímu kouření doma a na pracovištích, včetně strategií pro vytvoření nekuřáckého prostředí.

7. Zdravotní sestry by měly být nekuřáckým příkladem, v zájmu zdraví vlastního i zdraví svých pacientů.

8. Organizace zdravotních sester by měly podporovat snahy sester o snížení počtu kuřáků, dále by měly udržovat nekuřácká pracoviště nebo se zasazovat o jejich vytvoření.

9. Zdravotní sestry by měly spolupracovat s dalšími zdravotnickými organizacemi, s orgány veřejného zdraví a skupinami pro kontrolu tabáku s cílem posílit a financovat kontrolu tabáku na všech úrovních, včetně rozšíření podpory výzkumu vedeného sestrami v oblasti užívání tabáku, dále včetně prevence, intervencí při odvykání kouření a snížení expozice pasivnímu kouření u osob s nádorovým onemocněním či osob tímto onemocněním ohrožených.

ISNCC dále prohlašuje, že veškerá její setkání, vědecké a společenské aktivity budou nekuřácké. ISNCC doporučuje všem organizacím, aby podpořily nekuřáctví na odborných a dalších akcích souvisejících se zdravím.

Reference

ⁱ World Health Organization (2013). WHO report on the global tobacco epidemic, 2013: enforcing bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship. Available at http://www.who.int/tobacco/global_report/2013/en/

ⁱ Světová zdravotnická organizace (2013). Zpráva WHO o celosvětové tabákové epidemii, 2013: prosazování zákazu reklamy, propagace a sponzorství tabáku. Přístupné na http://www.who.int/tobacco/global_report/2013/en/

ⁱⁱ U.S. Department of Health and Human Services. The Health Consequences of Smoking—50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health, 2014. Available at <http://www.surgeongeneral.gov/library/reports/50-years-of-progress/index.html>

ⁱⁱ Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb USA. Zdravotní důsledky kouření - 50 let pokroku: zpráva hlavního lékaře. Atlanta, GA: Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb USA, Centra pro kontrolu a prevenci nemocí, Národní centrum pro prevenci chronických nemocí a podporu zdraví, Úřad pro kouření a zdraví, 2014. Přístupné na <http://www.surgeongeneral.gov/library/reports/50-years-of-progress/index.html>

ⁱⁱⁱ Rice, VH, Hartmann-Boyce, J, Stead, LF. (2013) Nursing interventions for smoking cessation. Cochrane Tobacco Addiction Group. Published Online: 12 August 2013. DOI: 10.1002/14651858.CD001188.pub4

ⁱⁱⁱ Rice, VH, Hartmann-Boyce, J, Stead, LF. (2013) Intervence sester při odvykání kouření. Skupina pro závislost na tabáku organizace Cochrane. Publikováno online: 12. srpna 2013. DOI: 10.1002/14651858.CD001188.pub4

^{iv} Sarna L, Bialous SA; Tobacco Control Sub-group and Health Behavior Expert Panel, American Academy of Nursing. Nursing scholarship and leadership in tobacco control. Nurs Outlook. 2013 May-Jun;61(3):181-2.

^{iv} Sarna L, Bialous SA; Expertní panel podskupiny pro kontrolu tabáku a chování v oblasti zdraví, Americká

akademie ošetřovatelství. Erudice sester a jejich vedoucí úloha v oblasti kontroly tabáku. Nurs Outlook. 2013 květen-červen; 61 (3): 181-2.

^v World Health Organization. Enhancing nursing and midwifery capacity to contribute to the prevention, treatment and management of noncommunicable diseases. Human Resources for Health Observer No. 12. Geneva: World Health Organization; 2012. Available at <http://www.who.int/hrh/resources/observer12.pdf>.

^v Světová zdravotnická organizace. Zvýšení odborných znalostí zdravotních sester a porodních asistentek s cílem přispět k prevenci, léčbě a zvládnutí nepřenosných nemocí. Human Resources for Health Observer č. 12. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2012. Přístupné na <http://www.who.int/hrh/resources/observer12.pdf>.

^{vi} WHO Framework Convention on Tobacco Control: <http://www.who.int/fctc/en/>

^{vi} Rámcová úmluva WHO o kontrole tabáku: <http://www.who.int/fctc/en/>

^{vii} World Health Organization. Questions and answers on electronic cigarettes (e-cigarettes) or electronic nicotine delivery systems (ENDS). Statement. 9 July 2013. Available at

http://www.who.int/tobacco/communications/statements/electronic_cigarettes/en/

^{vii} Světová zdravotnická organizace. Otázky a odpovědi týkající se elektronických cigaret (e-cigaret) nebo elektronických zařízení pro dodání nikotinu (ENDS). Stanovisko z 9. července 2013. Přístupné na http://www.who.int/tobacco/communications/statements/electronic_cigarettes/en/

Za podpory:

Společnost onkologických sester v Austrálii (Cancer Nurses Society of Australia)

Společnost onkologických sester (ONS, USA)